

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Instrumentvård och ergonomi – en bristvara inom elgitarrpedagogiken?

Erik Quist

”Inriktning/specialisering/LAU370”

Handledare: Maria Bania

Examinator: Eva Nässén

Rapportnummer: VT09-6110-04

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Instrumentvård och ergonomi – en bristvara inom elgitarrpedagogiken?

Författare: Erik Quist

Termin och år: Våreterminen 2009

Kursansvarig institution: Jan Carle, Sociologiska institutionen

Handledare: Maria Bania

Examinator: Eva Nässén

Rapportnummer: VT09-6110-04

Nyckelord: Elgitarr, ergonomi, instrumentvård, undervisningsmaterial, läromedel

Efter att aktivt ha musicerat i drygt femton år, främst som elgitarrist, slog det mig att jag aldrig sett något läromedel för elgitarr som tar upp ämnena instrumentvård och ergonomi. Efter många samtal med medstudenter och musiker kom jag fram till att det inte bara var jag som upptäckt detta, utan att många hade samma erfarenhet och funderat i samma banor. Syftet är att undersöka hur ämnena ergonomi och instrumentvård behandlas i läromedel för elgitarr och om det finns ett behov för ett specialiserat läromedel som behandlar dessa ämnen mer ingående.

Frågeställningarna för arbetet var: Tas ämnena instrumentvård och ergonomi upp tillräckligt ofta och ingående i befintligt undervisningsmaterial för elgitarr, finns det intresse bland lärare för ett undervisningsmaterial som behandlade dessa ämnen mer ingående, finns det ett behov av ett sådant studiematerial, och vad behövs för att sammanställa ett sådant studiematerial? Metoderna jag använt mig av är litteraturstudier av 42 läroböcker för elgitarr, kvalitativ studie av Stojan Kaladjevs doktorsavhandling *Ergonomi i musikundervisningen – kognitiva och ergonomiska aspekter på instrumentalspel*, ostrukturerat frågeformulär till tio aktiva lärare i elgitarr, samt en studie av informationsutbudet för instrumentvård för elgitarr på internet. Jag fick fram ett tydligt resultat. I 42 läroböcker för elgitarr representerades ämnet ergonomi med fyra meningar och en bild, instrumentvård inte alls.

Enkätundersökningen pekar emot att en stor del av elgitarrlärarna själva fått bristande utbildning i dessa ämnen, anser att ett läromedel behövs, och är personligen intresserade av ett sådant. Med stöd av Stojan Kaladjevs avhandling och mina empiriska studier är min slutsats att behovet av ett specialiserat undervisningsmaterial finns, att dessa ämnen är en bristvara inom elgitarrlitteraturen, att många lärare och elever skulle ha nytta av ett sådant, och att stora delar av kunskaperna som behövs för att sammanställa materialet finns inom lärarkåren och på internet.

Förord

Då arbetets gång varit långt ifrån problemfritt så vill jag tacka alla som ställt upp, ofta med kort varsel, för att möjliggöra denna studie. Alla lärare som låtit mig studera deras elgitarrlitteratur, vänner som sprungit till biblioteket när jag inte själv haft möjlighet, alla lärare som medverkade i min enkätundersökning, och sist men inte minst min handledare Maria Bania som hela tiden funnits som ett stöd och bidragit med många goda råd och idéer. Då jag inte riktigt vet hur jag ska uttrycka min uppskattning till er alla så säger jag bara: Tack ska ni ha, utan er hade det inte gått!

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Metoder.....	6
1.3 Etiska överväganden.....	7
1.4 Reliabilitet, validitet, och generaliserbarhet.....	7
2. Teoretisk anknytning.....	8
2.1 Vikten av ergonomiska kunskaper.....	9
2.2 Kunskaper inom instrumentvård.....	10
3. Undersökningen i praktiken och dess resultat.....	13
3.1 Litteraturstudie 1.....	13
3.2 Resultat av Litteraturstudie 1.....	14
3.3 Enkätundersökning.....	15
3.4 Respondenterna.....	16
3.5 Respondenternas svar.....	17
3.6 Sammanfattning av frågorna.....	20
3.7 Instrumentvård på internet, svenskt utbud.....	21
3.8 Instrumentvård på internet, utländskt utbud.....	22
4. Analyser och slutsatser.....	24
4.1 Analys och slutsats av Litteraturstudie 1.....	24
4.2 Analys och slutsats av Enkätundersökning.....	24
4.3 Analys och slutsats av Instrumentvård på internet.....	25
4.4 Analys och slutsats av Litteraturstudie 2.....	25
5. Slutdiskussion.....	28
5.1 Insamling av fakta.....	28
5.2 Författarens roll.....	28
5.3 Upplägg.....	29
5.4 Slutord.....	29
6. Referenslitteratur.....	30

Bilagor: Enkät för musklärare som undervisar i elgitarr

1. Inledning

Elgitarren har en ung akademisk tradition. Det är inte mer än cirka trettio år sedan de första studenterna med elgitarr som huvudinstrument äntrade musikhögskolorna i vårt land. Efter samtal med flera lärare ur denna första generation har jag fått intrycket av att det från början inte fanns mycket till elgitarrundervisning. De dåvarande lärarna hade själva ingen utbildning i ämnet, utan spelade i bästa fall elgitarr på sin fritid, självlärda. Deras bakgrund bestod oftast av utbildning inom klassisk gitarr, vilket naturligtvis ger värdefull kunskap om gitarren som sådan, men ändå skiljer sig markant från elgitarren, dess natur, och dess förutsättningar.

Mycket har hänt sedan dess. Elgitarren och dess utrustning som sådan har utvecklats, och dess spelteknik har utvecklats om möjligt ännu mer. Elgitarrlärarna har utvecklat metoder och material för undervisning. Gitarrister, amatörer som professionella, likaså. Men en ung tradition har naturligtvis inte en lika gedigen grund att vila sig mot som en äldre. Instrumentens olika aspekter har hunnit bearbetas, ibland genom flera århundraden, och metoderna som utvecklats täcker de flesta kunskapsområden som har med instrumentet att göra. Därmed inte sagt att det inte skulle vara möjligt att utveckla och förbättra dessa.

Vad är det då som saknas i elgitarrraditionens pedagogik? Påfallande ofta möter jag elever på en relativt hög musikalisk nivå som till exempel inte vet hur man strängar en elgitarr på bästa sätt, eller hur man utför enklare justeringar för att hålla sitt instrument i trim. Istället lämnar de in sitt instrument till en musikaffär som tar bra betalt för något eleverna lätt skulle kunna lära sig att göra själva. En annan eftersatt aspekt är ergonomi. Ofta har elever en kroppshållning som verkar vara direkt skadlig, och när man frågar om någon av deras föregående lärare pratat om detta tidigare är svaret nästan alltid nej, eller att de bara pratat om det någon enstaka gång.

Många andra ämnen är också eftersatta inom elgitarrpedagogiken. Bland annat pratas det väldigt lite om sound, som val av utrustning, träslag i gitarrer och hur det påverkar, förstärkare, och alla andra små och stora faktorer som utgör helheten av ett elgitarrljud. Jag har dock valt att fokusera på ämnena ergonomi och instrumentvård.

Den främsta anledningen till detta val är att jag personligen är intresserad av båda dessa ämnen. Elgitarren som sådan, hur den låter, fungerar, och hur man bär sig åt för att hålla den i trim för bästa möjliga förutsättningar för bra musicerande, är något som intresserat mig lika länge som musicerandet självt. Elgitarr och dess utrustning är en stor hobby som jag engagerar mig mycket i, så pass att jag till exempel så smått börjat bygga egna effektpedaler för att få fram det jag eftersträvar. När det gäller ergonomi blev jag intresserad under min andra termin på lärarprogrammet, då vi läste en kurs då detta nämndes. Dock inget instrumentspecifikt, utan mer i allmänna ordalag. Personligen har jag haft problem med både nacke, axlar, händer, och i viss mån ryggen, och förstod att det kunde ha en koppling till mitt musicerande. Efter att ha börjat tänka på de ergonomiska aspekterna så har mina problem minskat, och jag har börjat spela bättre då betydligt mindre energi ödslas till onödiga muskelspänningar. Därför ser jag det som viktigt att elever får med sig denna kunskap för att själva kunna undvika onödiga problem, och för att de ska få goda förutsättningar att utvecklas så långt de bara kan.

Andra anledningar till mina ämnesval är att jag behöver begränsa mig till ett område som är överskådligt, att dessa ämnen är de jag upplevt som mest åsidosatta, och att det är här utövare på alla nivåer har störst kunskapsbrister enligt mina erfarenheter. Det är lätt att anta att dessa brister beror på traditionens ungdom. Nu är det inte så att dessa områden förbises av alla lärare. Jag har mött elever som utgör undantag från det jag tidigare sagt, om än dessa är i minoritet. När jag frågar dessa hur den tidigare läraren behandlat ämnet i fråga så har svaret alltid varit att denne visat dem hur de ska göra, alltså inte använt sig av något undervisningsmaterial. Jag har därför i mitt huvud gått igenom alla de böcker jag själv använt, antingen som lärare eller elev, och kommit fram till att dessa aspekter av elgitarrspel mycket riktigt är klart underrepresenterade.

1.1 Syfte och frågeställningar

Frågeställningarna som utgör grunden för mitt arbete är: Tas dessa ämnen upp tillräckligt ofta och ingående i befintligt undervisningsmaterial? Finns det ett reellt behov av ett undervisningsmaterial som behandlade dessa ämnen mer ingående? Finns det intresse bland lärare för sådant undervisningsmaterial? Vad behövs i så fall för att sammanställa ett sådant studiematerial? Min erfarenhet säger mig att brister finns, och syftet med mitt arbete är kort och gott att undersöka bristen på, och behovet av ett undervisningsmaterial som tar upp dessa ämnen.

1.2 Metoder

För att göra detta så har jag valt att gå igenom 42 vanliga elgitarrböcker för att se vad de innehåller, skärskåda på vilket sätt dessa ämnen behandlas, och bilda mig en uppfattning baserad på fakta. Detta har jag gjort genom att sitta med böckerna och läsa igenom dessa för att se om de innehåller något som är relevant för mitt arbete. Anteckningar har inte gjorts för varje bok jag studerat, utan enbart om de innehållit något som på något vis tangerar det jag vill beröra, om än bara kort och ytligt. Det enda som antecknats om varje bok är titel, författare, utgivningsår, och förlag.

Efter att ha studerat ett urval av den tillgängliga elgitarrlitteraturen så ville jag komplettera min undersökning genom att undersöka huruvida ergonomi för elgitarr finns representerat i annan litteratur. Det på mest logiska stället att söka på var litteratur om musikergonomi. Då utbudet är begränsat så valde jag att titta lite närmare på Stojan Kaladjevs bok *Ergonomi i musikutbildningen*. Boken är Stojan Kaladjevs doktorsavhandling, avlagd vid Centrum för Musikpedagogisk Forskning, som ligger på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, med tillstånd från Humanistiska fakulteten vid Stockholms Universitet.

Jag har även valt att göra en enkät med ostrukturerat frågeformulär som riktar sig till lärare som undervisar i elgitarr. Den har skickats ut till tio lärare verksamma på olika nivåer och med varierad grad av erfarenhet. Spännvidden i gruppen är stor, då den som varit verksam längst examinerades redan 1983, medan den som varit verksam kortast tid examinerades i januari 2009. Det är stor spridning inom gruppen gällande de nivåer de är verksamma på, då det rör sig om från kulturskola och grundskola upp till universitetsnivå.

Gruppen valdes ut just med tanke på att få denna spridning. Innan enkäten skickades ut informerade jag de utvalda om vad enkäten handlade om och vad den skulle användas till, och samtliga ställde upp omgående.

Syftet med enkäten är att ta reda på vad elgitarrlärare har för relation till mina valda ämnen, hur de själva behandlar dem i sitt yrkesliv, om de anser att det saknas undervisningsmaterial, och om dom själva skulle vara intresserade av ett sådant ifall det skulle dyka upp. Metoden som sådan valdes för att jag ville höra hur andra elgitarrlärare med egna ord resonerade runt dessa frågor, se om det fanns skillnader mellan nyutexaminerade lärare och lärare som undervisat i många år, och om synen på ämnena som sådana och intresset för dessa förändrats med åren. Enkäten skickades ut via e-post, och besvarades på samma sätt. I avsnittet *Enkätundersökning* beskriver jag mer detaljerat hur frågorna var formulerade och vad själva enkäten innehöll för information till respondenterna om hur de skulle förhålla sig till frågorna.

Till sist har jag valt att undersöka utbudet av information om instrumentvård för elgitarr på internet. Då litteratur jag inte fann någon litteratur i ämnet alls så verkade internet som den rimligaste och bästa metoden att hitta skriftlig information. Jag har både undersökt det svenska och det utländska utbudet.

1.3 Etiska överväganden

Alla respondenter i enkätundersökningen tillfrågades i förväg om att delta, informerades om vad enkäten skulle användas till, och erbjöds att förbli anonyma, vilket samtliga tackade ja till. Texten är formulerad så att ingen respondent ska kunna identifieras.

1.4 Reliabilitet, validitet, och generaliserbarhet

Litteraturstudie 1 gick till så att jag letade efter en viss information, det vill säga ämnena ergonomi och instrumentvård, i 42 spelböcker för elgitarr. 42 får ses som ett relativt stort antal. Alla dessa böcker används idag i elgitarrundervisning, vilket jag vet då jag lånat dessa av olika elgitarrlärare. Samtliga dessa lärare är verksamma idag. Detta gör reliabiliteten hög. Resultatet var väldigt tydligt, och därmed är validiteten och generaliserbarheten hög, enligt min mening.

Litteraturstudie 2 är en djupstudie av en doktorsavhandling i musikergonomi, så källan lämnar i sig inget övrigt att önska när det gäller reliabilitet, validitet, eller generaliserbarhet. Om något kan ifrågasättas så är det författarens resultat, och mina slutsatser av detta.

Enkätundersökningen riktade sig till tio verksamma lärare i elgitarr, valda för att få stor spridning när det gäller ålder, arbetslivserfarenhet, och vilken nivå de undervisar på. Begränsningarna ligger i att antalet är för litet för att vara fullkomligt säkert på att det är generaliserbart, och att man aldrig kan garantera att uppgifterna som respondenterna lämnar är helt sanningsenliga. Dock kunde de fylla i enkäten i lugn och ro då den skickades iväg med e-post, och det finns ingenting i de uppgifter som lämnats som tyder på att det skulle vara något annat än en mycket hög sanningshalt i dessa. Det entydiga resultatet pekar också på detta.

Studien av utbudet av information om instrumentvård på internet har god reliabilitet, validitet, och generaliserbarhet. Jag hittade information snabbt, vilket var syftet. Här kan man kanske ifrågasätta källornas trovärdighet. Den information som jag hittade överensstämmer dock med mina erfarenheter. Min trovärdighet ligger, förutom min erfarenhet och mitt intresse, i att jag står för mina kunskaper i ett sådant här sammanhang.

2. Teoretisk anknytning

Det fysiska och det psykiska välbefinnandet hänger ihop, vilket idag är ett välkänt faktum. Naturligtvis är det inte lika roligt att spela elgitarr om man upplever att det leder till smärtor. Det är heller inte lika roligt om man tvingas spela på ett instrument som är i dåligt skick och varken låter eller känns som det ska. Jag talar av egen erfarenhet i båda fallen.

I sin bok *Spelrum* (2000) talar Robert Schenck om vilket privilegium det är att vara instrumentallärare, men även om ansvaret en instrumentallärare har när det gäller att skapa en positiv upplevelse för sina elever. På sidan 15 skriver han: ”Att vara instrumental- eller sånglärare innebär också ett stort ansvar. Det händer alltför ofta att elevernas minnen från musikundervisningen allvarligt skadar deras självförtroende och lägger en skugga över deras musikupplevelser för all framtid. Samtidigt kan undervisningen för läraren vara präglad av olust och risk för utbrändhet. När det fungerar som bäst blir musiklektionerna en positiv upplevelse för eleverna som de bär med sig genom barndomen och senare i sina vuxenroller som till exempel förälder, yrkesarbetande, musikavnjutare eller musikutövare. Det är vårt privilegium och vår inspirationskälla att känna delaktighet i denna process.” Detta formulerar ansvaret en lärare har på ett tydligt och bra sätt.

Robert Schenck tar även upp vikten av att vara en god ergonomisk förebild: ”Det är en sak att vara en god förebild och förstå ett antal ergonomiska principer, och en annan att tillämpa principerna i undervisningen på ett sätt som gör dem åtkomliga och tilltalande för barnen. Barnens imitation av den goda förebilden kan, och bör förstärkas under lektionernas gång.” (s. 111) Här talar han om barn, och där är det naturligtvis extra viktigt, men jag tror att detta tankesätt är relevant på alla nivåer av instrumentalspel.

Stojan Kaladjevs kognitiva perspektiv på ergonomi, och resultatet av hans undersökning, pekar också på ett samband mellan trivsel, ergonomi, musikalisk utveckling, och personlig utveckling, se min litteraturstudie nedan av hans avhandling *Ergonomi i musikutbildningen* (2000). Han talar också om det musikergonomiska ämnet som en sociokulturell konstruktion: ”Ett rimligt antagande blir att både ämnet och ämnesläraren lätt kan bli isolerade under utbildningen om uppmärksamheten huvudsakligen koncentreras till själva ämnet och inhämtandet av kunskap utan hänsyn till ämnesinnehållets ursprung och funktion. Skolämnet som enbart reproduktion av en förenklad vetenskaplig kunskap kan lätt medföra begränsningar med sådana effekter. I den vida definitionen, där skolämnet betraktas som en social och kulturell konstruktion, är situationen annorlunda. Skolan blir då inte bara förknippad med inläring och kunskapsinhämtning utan undervisningsinnehållet bör också integreras inom en bredare form av fostran och bildning.” (s. 331) Man bör alltså utforma ämnet så att elever, och även lärare, ser det i ett större sammanhang och kan relatera till det, följderna som kan komma, och dess konsekvenser. Man kan även anta att ergonomi för elgitarr bör integreras i ett större sammanhang, det vill säga själva elgitarrundervisningen, men även i övrig musikundervisning för att ett samband ska bli tydligt.

Om vikten av instrumentets kvalitet skriver Robert Schenck i *Spelrum* (2000): ”Hinder kan ligga i omgivningen utanför barnens kontroll. Ett undermåligt instrument kan tjäna som det första exemplet på ett sådant externt hinder. Kanske det viktigaste

inköpet i den musikaliska banan är det första instrumentet. Det är en grav missbedömning att förringa vikten av ett dugligt instrument från början.” (s. 73) Jag kan inte mer än instämma här, men vill tillägga att ett bra instrument, läs: elgitarr, även måste vara bra justerat. I annat fall framstår det som ett dåligt instrument, och kommer få exakt samma effekter. Därför ser jag det som viktigt att man tidigt lär sig utföra de enklaste justeringarna själv, kanske börja genom att lära sig stränga en elgitarr korrekt på egen hand, för att sedan med tiden lära sig mer och mer. Man kan utifrån detta teoretiska perspektiv konstatera att ämnena ergonomi och instrumentvård som sådana är av stor betydelse för den musikutövande.

2.1 Vikten av ergonomiska kunskaper

De kunskaper som redovisas i detta avsnitt och i 2.2 har jag införskaffat genom att aktivt ha musicerat i dryga femton år. Äldre musiker med mer erfarenhet visade mig ofta saker i yngre dagar när jag gjorde fel, medan andra kunskaper har införskaffats på eget initiativ när en situation dykt upp där jag varit beroende av kunskaperna för att klara situationen på bästa sätt. Inte sällan har jag prövat mig fram tills det blivit rätt. Vissa saker har jag lärt mig av lärare, vissa via internetforum, och väldigt mycket av en äldre vän som jobbat som gitarreparatör i många år. Det som drivit mig när det gäller instrumentvård är ett stort intresse för själva instrumentet, och att klara mig själv, medan ergonomi började intressera mig på allvar när jag insåg att jag spelade bättre när jag undvek skadliga ställningar och muskelspänningar. Att lära sig instrumentvård var även en ekonomisk fråga, då det i yngre dagar var nödvändigt att spara pengar. För att hålla sina gitarrer i trim hela tiden så var jag tvungen att kunna ta hand om dessa på egen hand, en gitarreparatör inte alltid fanns till hands då jag bodde i en mindre stad, men framför allt hade jag inte råd att låta andra utföra underhåll av mina instrument. Kort sagt, jag hade inget annat val än att lära mig.

Om man ska vara krass så kan kunskaper inom ergonomi och förmågan att applicera dessa på sig själv vara skillnaden mellan en lång bana med aktivt musicerande på den nivå man befinner sig, och en relativt kort bana som slutar med kroniska smärtor och förslitningsskador som tvingar en att sluta med musiken. Så illa som att man ska behöva sluta med musiken behöver det självklart inte bli även med måttliga kunskaper och tvivelaktig kroppshållning och spelteknik, men som jag ser det så är det dumt att ta risken.

Just eftersom de långsiktiga konsekvenserna i värsta fall kan vara av slutgiltig karaktär för ens musicerande så är det enligt min mening enormt viktigt att den unge elgitarristen i ett tidigt skede skolas in i ett ergonomiskt tänkande. Detta inte bara för att undvika skador och smärta, utan även för dennes musikaliska utvecklings skull. Drabbas man av skador och smärta i unga år går perioder av övning förlorade, och onödiga spänningar i kroppen hämmar själva spelandet, och därmed utvecklingen. Jag är väl medveten om att detta inte bara gäller elgitarr, även om jag valt att fokusera enbart på detta instrument.

Den typ av skador som kan uppstå vid musicerande är även av samma art som de man ser hos idrottare, hos kontorister som sitter mycket vid datorn, och andra yrken där specialiserade rörelsemoment upprepas ofta och under lång tid. Inom idrottslitteraturen och litteraturen för monotona arbeten finns betydligt mer information om ergonomi än det gör för elgitarr. Vad denna skillnad beror på är svårt att säga med säkerhet, men troligen beror det på att elgitarr är väldigt smalt och

specialiserat medan idrott och monotona arbeten har betydligt fler utövare. Därför ligger det i samhällets intresse på ett annat sätt. Inom denna litteratur skulle man kunna hitta mycket information om allmängiltiga ergonomiska aspekter som är av relevans även för det område jag behandlar i detta arbete. Skador som kan uppstå vid långvarigt utövande av elgitarrspel är bland andra förslitningar i axlar, nacke, handleder, och händernas senor och muskler. Det jag uppfattat som den absolut vanligaste åkomman är spänd högeraxel, den sida av kroppen vars hand elgitarristen använder för att slå an instrumentets strängar. Detta leder i sin tur eventuellt till spänd nacke, smärtor i hela högersidan, och en stor snedbelastning för kroppen. En bra tumregel om man under ett övningspass misstänker att man spänner sin axel för mycket så att den åker upp för högt är att man stannar av, behåller sin ställning, ställer sig upp, och tittar sig i en spegel. Om det ser avspänt och naturligt ut är det troligen ingen fara. Om högeraxeln däremot sticker upp som en puckel och kroppens hållning ser onaturlig ut så finns det anledning att ta det som en varningssignal. Att fortsätta på det sättet kan leda till tidigare nämnda skador.

En annan vanlig skada är att man överanstränger händerna i jakten på att spela i ett allt högre tempo. Man spänner då muskler i och i anslutning till högerhanden främst. Muskler och senor överansträngs, vilket kan leda till kroniska smärtor. Jag själv drabbades av detta i sena tonår och fick ett ultimatum av min dåvarande lärare – sluta överanstränga dig, eller riskera att drabbas av bestående skador. Jag slutade överanstränga mina händer, vilket jag idag är mycket glad över då jag haft alldeles tillräckligt med ergonomiska problem. Problemen med mina händer förbättrades snabbt efter att jag lagt om min teknik och började vila händerna oftare.

Om man sitter fel kan man få problem med ryggen, även om man inte spänner axlar och händer. Det är vanligt att elgitarrister övar med ryggen böjd över sina instrument, vilket naturligtvis inte är bra i längden. Det allra bästa, om man nu övar sittande, är att sitta på en stol utan ryggstöd med rak rygg. På så vis tränas musklerna i nedre delen av ryggen upp och hjälper till att hålla en bra sittställning för övande. Om man inte har tillgång till en stol utan ryggstöd bör man undvika att luta sig bakåt. Det är lätt hänt att man sitter lutad med korsryggen böjd, vilket skapar en onaturlig ställning som direkt hämmar speltekniken och framkallar smärta, enligt mina erfarenheter.

2.2 Kunskaper inom instrumentvård

När jag i mitt huvud går igenom de gitarrister jag känner, vänner, gamla lärare, medstudenter och elever från förr och nu, så slås jag över vilket ointresse jag mött för elgitarren som föremål. Jag törs däremot påstå att alla dessa är intresserade av att spela, och av att själv låta bra när de musicerar. En gammal sliten klyscha säger att "soundet sitter i fingrarna", vilket är korrekt, men inte en komplett sanning. En elgitarr som inte strängats och justerats korrekt är svår att spela på och håller inte stämningen bra alls. Tonen i instrumentet kan vara väldigt stum om det inte är justerat ordentligt, och då har man inte mycket för sin fina tonbildning. Är den dessutom inte intonerad ordentligt så kommer man möta stora problem, speciellt när man ska musicera tillsammans med andra. Men de flesta jag känner lämnar hellre in gitarren till en professionell gitarreparatör, som sannerligen inte skäms för att ta bra betalt för de allra enklaste operationer, än lär sig att utföra dessa själva. Vad detta beror på kan man bara spekulera i.

Ett vanligt fel som elgitarrister gör är att vira upp alldeles för mycket sträng på stämskruvarna när det i själva verket räcker med ett par varv, vilket tillkommer automatiskt när man stämmer upp den nya strängen. Ju mer upplindad sträng desto sämre håller den stämningen vid hårda anslag och töjningar av strängarna.

Alla elgitarrrer behöver få halsen justerad med jämna mellanrum. Trä är ett levande material, därför böjer sig halsen. Av denna anledning är elgitarrhalsar utrustade med en så kallad *dragstång*. Beroende på gitarrens modell och fabrikat så justeras den antingen via en öppning uppe vid halsens huvud, eller på underkanten. Sitter öppningen uppe vid huvudet så där en lucka som skruvas bort för att komma åt. Antingen justeras dragstången med en insexnyckel eller någon form av ringnyckel då det görs via en ingjutning eller en mutter. Om gitarrhalsen böjt sig mot framsidan till drar man åt medsols för att rätta ut den. När man gör detta är det viktigt att inte dra åt för mycket på en gång. Man ska dra åt lite i taget, cirka ett kvarts varv, och låta halsen anpassa sig till det nya trycket. Nu är det emellertid inte så att halsen ska vara absolut spikrak. Om man trycker ner första och sista bandet på den tjocka E-strängen så ska det finnas ett litet avstånd mellan bandstaven och strängens underkant på mitten av halsen. Man ska kunna få in ett papper emellan strängen och bandstaven. Detta avstånd kallas *relief*.

När detta är gjort kan man justera stränghöjden. Här finns det inga regler för avstånd till greppbrädan, det är helt och hållet en smakfråga. Vad man dock kan säga är att träet i elgitarrens kropp tenderar att svänga mer och få en starkare och fylligare ton vid högre stränghöjd och få större förutsättningar för dynamik, medan lägre stränghöjd gör instrumentet lättare att spela på. Tonens kvalitet påverkas dock av många andra faktorer såsom spelteknik och strängarnas tjocklek. Tjockare strängar ger fylligare ton, och således är det lättare att få en bra ton med låg stränghöjd om man väljer tjockare strängar. Stränghöjden justeras nere vid stallet. Hur konstruktionen ser ut beror på fabrikat, modell, och vilken typ av stall elgitarren har. På gitarrrer som utgått ifrån Fenders klassiska typ av standardstall eller det mer moderna stallet Floyd Rose justerar man först stallets vinkel via skruvar som sitter i en lucka på kroppens baksida, för att sedan justera höjden sträng för sträng. Båda dessa är olika typer av svajstall som möjliggör tonhöjdsförändringar via en svajarm som är kopplad till stallet nära den plats man vanligtvis har plektrumhanden. En annan variant är det som förknippas med fasta stall av Gibson-typ, där en skruv på vardera sida av stallet skruvas för att nå önskad höjd och vinkel.

Att intonera en elgitarr är inte alls komplicerat, om än tidsödande för en ovan gitarrist. Det enda man behöver är en mejsel av den typ som krävs för den specifika gitarren, och en stämapparat. När en sträng är stämd så att den klingar korrekt vid anslag av lös sträng så ska flageoletten på tolfte bandet överensstämma med tonen man får om man trycker ner strängen på samma band och slå an. Den tonen ska ge samma utslag som en lös sträng, det vill säga rätt notvärde då tonen ska vara exakt en oktav högre än tonen som uppstår vid anslag av lös sträng. Detta justeras med små skruvar som sitter i stallet. Hur detta ser ut beror även här på fabrikat, modell, och typ av stall. När man skruvar på en sådan skruv för att justera så förändras den lösa strängens tonhöjd, vilket medför att man måste stämma upp eller ner strängen till rätt tonhöjd mellan varje skruvdragning. Detta kan vara tämligen tidsödande, men inte mer komplicerat än att i stort sett alla gitarrister som hållit på några år kan lära sig detta.

Ibland kan man behöva justera gitarmikrofonernas höjd. Detta görs via skruvar som sitter på sidorna av mikrofonerna, en på vardera sida. Ju närmare strängarna, ju starkare signal ger gitarren ifrån sig. Om mikrofonerna kommer för nära strängarna kan oönskade svängningar som upplevs som falska uppstå. Detta beror även på vilken typ av mikrofoner som sitter på gitarren i fråga. Denna justering är väldigt enkel och är inte lika vanlig som de tidigare nämnda.

3. Undersökningen i praktiken och dess resultat

3.1 Litteraturstudie 1

För att få en uppfattning om huruvida det stämmer att den befintliga elgitarrlitteraturen överlag lider brist på information om instrumentvård och ergonomi så har jag studerat 42 gitarrböcker. Det man kan se är att USA är oerhört överrepresenterat, liksom att jazzen är den dominerande musikstilen i böckerna överlag. USA har en betydligt längre tradition av att ge ut elgitarrlitteratur, och inom den akademiska världen har jazzen vuxit fram som den klart dominerande musikstilen på elgitarrsidan. Därför är det föga överraskande att den elgitarrlitteratur som finns att tillgå till stor del består av amerikanska jazzböcker.

Urvalet gick till så att jag studerade alla böcker jag kom över under arbetets gång. Samtliga böcker jag studerat tillhör aktiva gitarrlärare och används följaktligen i undervisning idag. Här nedan följer en lista:

- Mairants, Ivor (1994). *The great jazz guitarists 2*. Musicmaker Books Ltd.
- Breau, Lenny (1984). *Fingerstyle Jazz*. Mul Bay Publications
- Holdsworth, Allan (1997). *Melody chords for guitar*. Centerstream publishing
- Kahn, Steve (1978). *The Wes Montgomery guitar folio*. Gopham Enterprises Inc.
- Hall, Jim (1990). *Exploring Jazz guitar*. Hal Leonard Corp.
- Hall, Jim (2001). *The best of Jim Hall*. Hal Leonard Corp.
- Pass, Joe (1971). *Jazz guitar solos*. Gwyn Publishing Company
- Pass, Joe (1972). *Chord Solos*. Gwyn Publishing Company
- Pass, Joe & Thrasher, Bill (1970). *Joe Pass guitar style*. Gwyn Publishing Company
- Marshall, Wolf (2000). *The best of jazz guitar*. Hal Leonard Corp.
- Marshall, Wolf (2003). *The best of Pat Martino*. Hal Leonard Corp.
- Smith, Johnny (1998). *Guitar Solos*. Hal Leonard Corp.
- Birkett, James (1987). *Jazz Guitar*. International Music Publications
- Birkett, James (1988). *Jazz guitar 2*. International Music Publications
- (1985). *Famous jazz guitar solos*. IMP
- Taylor, Martin (1990). *Jazz guitar artisrty*. Ashley Mark Publishing Company
- Graydon, Jay (2001). *Bebop*. Hal Leonard Corp.
- Charupakorn, Joe (2003). *The best of Django Reinhart*. Hal Leonard Corp.
- Kahn, Steve (1991). *Pat Martino – The early years*. CPP/Belwin Inc.
- Agresta, Ralph (1997). *Modern Blues*. Amsco Publications

- Satriani, Joe (2001). *Jam with Joe Satriani*. Cherry Lane Music Company
- Perrin, Jeff (1995). *Steve Vai guitar styles & techniques*. Hal Leonard Corp.
- Vai, Steve & Marshall, Wolf (1999). *Firegarden naked vamps*. Hal Leonard Corp.
- Johansson, KG (1985). *Elgitarr rock & blues*. Notfabriken
- Johansson, KG (1988). *Elgitarr rock & blues 2*. Notfabriken
- Johansson, KG (1992). *Elgitarr heavy metal*. Warner Chappel Music Scandinavia
- Johansson, KG (1996). *Rockgruppen – Gitarr*. Warner Chappel Music Scandinavia
- Greene, Ted (1981). *Modern chord progressions*. Belwin-Mills Publishing
- Greene, Ted (1981). *Chord chemistry*. Belwin-Mills Publishing
- Greene, Ted (1981). *Single note soloing vol 1*. Belwin-Mills Publishing
- Greene, Ted (1981). *Single note soloing vol 2*: Belwin-Mills Publishing
- Evans, Peter (1994). *The concise Eric Clapton*. Wise Publications
- Rock guitar – compiled by the editors of Guitar Player Magazine (1985). *Rock guitar*. GPI Publications
- Mc Laughlin, John (Okänt årtal). *John McLaughlin and the Mahavishnu Orchestra*. Alfred Publications
- Bay, William A (1995). *Masters of the plectrum guitar*. Mel Bay Publications
- Grissom, David (2002). *A guide to blues/rock soloing*. Cherry Lane Music Company
- Muldrow, Ronald (2004). *Getting to funk guitar*. Mel Bay Publications
- Reh Hotline Series (1989). *Rock – Keith Wyatt*. Reh Publications
- Reh Hotline Series (1989). *Fusion – Don Mock*. Reh Publications
- Reh Hotline Series (1989). *Jazz – Pat Martino*. Reh Publications
- Reh Hotline Series (1989). *Blues – Robben Ford*. Reh Publications
- Alm, Per (1991). *Rockskolan Elgitarr*. Utbildningsförlaget Brevskolan

3.2 Resultat Litteraturstudie 1

Vad innehåller då dessa böcker? Rent musikaliskt och gitarrtekniskt täcker böckerna in ett enormt spektrum. Jag har svårt att se att ingen av dessa böcker skulle innehålla en stor del matnyttig information för den vetgirige elgitarristen, men till min förskräckelse innehåller ingen av dessa 42 böcker någonting om instrumentvård eller ergonomi, med ett enda undantag! I vissa av böckerna beskrivs kort hur man håller i ett plektrum och hur man håller vänsterhanden på ett bra sätt. Med andra ord tips för

ren spelteknik. Detta är ju naturligtvis bra att veta, men det säger väldigt lite om hur resten av kroppen ska se ut. Därför har jag valt att inte gå in på vilka böcker som behandlar detta, då jag inte finner det relevant för den typen av ergonomi för elgitarr som jag avser.

Undantaget kommer från Sverige. I KG Johanssons *Rockgruppen Gitarr* (1996) skriver han på sidan 56: ”Spelställning – Sitt ungefär som på bilden, men ena benet över det andra och gitarren i knäet. Använd ett axelband så att gitarren inte glider av från låret. När du står upp och spelar, se till att justera axelbandet så att gitarren kommer på lagom höjd. Det ser häftigt ut att ha gitarren nere på låren, men det blir rätt svårt att spela.”

Som texten antyder så finns på samma sida en bild av det han beskriver. En eloge till KG Johansson som tar upp detta ämne. Däremot tycker jag inte att ställningen som beskrivs är bra ur en ergonomisk synvinkel – med ena benet över det andra så riskerar någon av axlarna att hamna för högt upp, musklerna i nedre delen av ryggen tränas inte upp, och man riskerar att få ont i höften. Däremot har han en poäng med att inte ha gitarren för långt nere, det är varken bra för ryggen, handleder, eller gitarrspelet.

En annan bok som är värd att nämna, även den svensk, är *Rockskolan* (1991), skriven av Per Alm. I boken finns visserligen ingenting om ergonomi eller instrumentvård, förutom olika typer av anslag och handställningar men han tar upp två andra eftersatta ämnen. Dels inleds boken med ett kapitel som heter *Råd och tips*. Här tar han upp vad som är viktigt att tänka på när det gäller val av elgitarr och förstärkare. Steg för steg går han igenom saker som påverkar elgitarrens ljud, och vad som är vanligt att välja för att få olika typer av sound. Det finns även ett kapitel i boken som heter *Effekter och sound*, där han går igenom olika sorters tillbehör till elgitarren som man kan använda för att komma åt det sound man vill ha. Boken har visserligen snart tjugo år på nacken, och skulle säkert kunna må bra av en uppdatering då mycket hänt sedan dess, inte minst med tanke på den digitala revolutionen. Fortfarande är mycket av det han skriver relevant än idag. Boken har även ljudexempel, vilket gör den lätt att följa.

3.3 Enkätundersökning

Valet av metod och skälen till detta har beskrivits tidigare. Här följer en redogörelse för hur enkäten såg ut när den skickades via e-post till deltagarna. Till en början skulle varje deltagare fylla i personlig information. Det jag efterfrågade var *formell utbildning, studieort, år för examination, och kön*. Valet av dessa frågor baserades på att få en uppfattning av vilka deltagarna är, och vilket spektrum av gitarrlärare som täcktes in. Då undersökningen snarare är kvalitativ än kvantitativ ansåg jag det viktigt att det tydligt framgick vem var och en av de svarande var.

Efter detta följde sex frågor, vilka löd som följande:

1. Hur behandlades ämnena instrumentvård och ergonomi när du själv var elev?
2. Hur behandlades dessa ämnen under din utbildning till elgitarrlärare?
3. I din roll som elgitarrlärare, finns dessa ämnen med i din undervisning?
4. Om ja: Hur ser ditt upplägg ut? Om nej: Varför inte?
5. Om det kom ett studiematerial, t ex en bok, som behandlade dessa ämnen (och ett fåtal ämnen till såsom val av utrustning och sound), vilka skulle då kunna ha nytta av detta?

6. Skulle du själv vara intresserad av ett sådant studiematerial, som lärare och musiker? Motivera ditt val.

Ovanför frågorna poängterade jag att frågorna rörde undervisning i elgitarr. Nedanför frågorna förklarade jag vad jag menade vissa ord. För mer utförlig information, se enkäten som bilaga.

3.4 Respondenterna

För att göra studien mer överskådlig så tänker jag nedan presentera respondenterna en och en, samt deras svar på frågorna. Därefter sammanfattas frågorna var för sig, och sedan följer en analysdel där jag drar slutsatser av studien som helhet.

Respondent nummer ett är en man som gick en musikerutbildning i Los Angeles, vilken avslutades 1994. Därefter läste han pedagogik för att få ihop till en lärarexamen, vilken han fick 2003.

Respondent nummer två, även han man, utbildades på Göteborgs Musikhögskola till lärare i Instrumental/Ensemble med elgitarr som huvudinstrument, och examinerades 1986.

Respondent nummer tre, man, utbildades på Högskolan för scen och musik i Göteborg till musiklärare med elgitarr och musikteori som huvudämnen. Han examinerades 2009.

Respondent nummer fyra är man, utbildades på Musikhögskolan i Göteborg, och examinerades 1990.

Respondent nummer fem är man, utbildades i Göteborg till musiklärare på GG-programmet med afroinriktning, och examinerades 1983.

Respondent nummer sex är man, utbildade sig till improvisationspedagog i Malmö och examinerades 1987.

Respondent nummer sju är man, utbildade sig i Göteborg till musiklärare/gitarrlärare och tog sin examen 2009.

Respondent nummer åtta är även han man och utbildades till musiklärare i Göteborg och examinerades 2009.

Näste respondent, nummer nio, har studerat sig till en Master of Art in Music Performance. Detta gjordes mellan 1983 och 2005. Även denna respondent är man.

Vår tionde och siste respondent utbildade sig i Malmö till lärare i Instrumental/Ensemble med gitarr som huvudinstrument. Han examinerades 1993 och är man.

Notera att samtliga respondenter är män. Jag har sökt efter kvinnliga respondenter, men varken känner någon, känner till någon, eller lyckades spåra upp någon eller några lämpliga kandidater vid tillfället för enkäten.

3.5 Respondenternas svar

Respondent 1

Respondent 1 svarar att ämnena i fråga varken berördes nämnvärt under hans skoltid eller i hans utbildning. Han uppgav han att instrumentvård finns med till en viss del i hans undervisning, och att ergonomi finns med ”i meningen att underlätta spelteknik”. Vidare menar han att han tar det som dyker upp naturligt, när en elev frågar eller gör något som måste åtgärdas. Respondent 1 menar att ett studiematerial som tar upp dessa två ämnen skulle kunna komma såväl lärare och elever som gitarrintresserade personer till gagn, men att det finns gott om information på hemsidor och forum ute på internet. Han skulle eventuellt vara intresserad själv av ett dylikt studiematerial om det lyckades bli alltäckande, då han själv är en flitig användare av dessa hemsidor och diskussionsforum på internet.

Respondent 2

Denne respondent svarade att dessa ämnen bara fanns inom klassisk gitarr under hans studietid, och på fråga om hur dessa ämnen behandlats under hans skoltid och utbildning svarade han kort och gott ”Inte alls”. På frågorna om han själv har med dessa ämnen i sin undervisning och hur hans upplägg ser ut gav han ett gemensamt svar som jag väljer att citera i sin helhet då det är det bästa sättet att göra det överskådligt. Svaret löd ”Eftersom jag har jobbat som gitarrbyggare på Levins i Göteborg finns instrumentvård med i lektionerna i form av justering av elgitarer till spelbara; ergonomi finns med på lektionerna vad anbelangar handställning (inte Slash/Jimmy Page-ställning med låg handled utan mer stråkinstrument-tänk med rak handled; hörselskydds-tänk).”

Han tror att både elever och lärare på musikinstitutionen skulle ha nytta av ett studiematerial som behandlar dessa två ämnen, och att dessa skulle kunna använda sig referenslitteratur. Han menar även att han själv skulle vara intresserad eftersom det honom veterligen inte finns något ännu.

Respondent 3

Respondent 3 svarade att instrumentvård knappt nämndes, om alls. Han vill minnas att han fick tips för hur han skulle sitta när han spelade gitarr, och att handställning och nagelvård nämndes. I hans utbildning till lärare ingick en ergonomikurs, men att det fanns mycket lite av det i huvudinstrumentundervisningen. Vidare svarade han att dessa två ämnen finns med i hans undervisning, men inte som en stor eller egen del av undervisningen. Instrumentvård tar han upp om han upplever att en elev har problem med sin gitarr, och att ergonomi är integrerad i undervisningen. Han tar upp ergonomi vid behov, och instrumentvård behandlas genom att han går igenom hur man stämmer gitarren med alla, sedan tar han upp andra delämnena vid behov. Eftersom instrumentallektioner ofta är så korta så skulle ett sådant studiematerial möjliggöra självstudier för eleven, då dessa ämnen ofta får stryka på foten till förmån för det rent musikaliska, menar Respondent 2. Han svarar att han är personligen intresserad av ett sådant studiematerial, eftersom det kan ge honom stöd när han ger elever råd, och vara honom personligen till nytta när han behöver lära sig något inom ämnena.

Respondent 4

Denne respondent minns inte att ämnena togs upp under hans utbildning, men nämner även att han aldrig var elev på någon musikskola eller dylikt. Även denna respondent drog ihop svaren på frågorna om huruvida dessa ämnen finns med i hans undervisning och hur hans upplägg i så fall ser ut. Detta löd: "Litegrand, jag brukar påpeka vikten av att känna efter om man spänner sig när man spelar, och att i så fall åtgärda problemet med onödiga spänningar i musklerna genom att sitta framför en spegel och hålla koll på i första hand axeln". Han menar att "Alla!" skulle ha nytta av ett studiematerial som tog upp dessa två ämnen. Även frågan om huruvida han själv skulle vara intresserad besvarades positivt med att undervisningen av dylika ämnen skulle bli betydligt mer organiserad.

Respondent 5

Respondent fem svarade att han aldrig varit elev, eftersom man inte var det på sjuttio-talet, och att han aldrig haft någon riktig lärare i elgitarr, och således hamnade fokus på musik snarare än på instrumentet. Denna respondent valde också att skriva ett gemensamt svar för frågorna om dessa ämnens roll i hans egen undervisning och hans upplägg. Där skriver han att dessa ämnen finns med, om än lite bristfälligt. Han anser sig inte ha några gedigna kunskaper inom ergonomi, men tar ändå upp stretching, handställningar, etc. Han uppger även att han brukar hjälpa eleverna med sina instrument och uppmuntra dessa att skruva isär dem för att förstå hur de fungerar. Han tror att alla som spelar elgitarr skulle ha nytta av ett studiematerial där dessa ämnen tas upp, både med lärare och på egen hand. Själv skulle han vara intresserad om studiematerialet tog upp saker som han själv inte kan inom dessa ämnen.

Respondent 6

Den här respondenten svarar han att ämnena togs upp när han gick folkhögskola och på pedagogiklektionerna i form av avslappningsövningar. Det behandlades även av hans gitarrlärare på högskolan som talade om sittställningar, med mera. Han svarar att dessa ämnen självklart finns med i hans undervisning, att han utgår ifrån varje individs sätt att hålla i instrumentet, och tar sedan upp det i samband med övning. Instrumentvård kommer oftast naturligt. Spänning och avspänning dyker upp i prat om övningsrutiner. Vidare menar han att det ofta i studiematerial finns avsnitt som tar upp dessa ämnen i små mängder, till exempel sound. På frågan om hans personliga intresse av ett sådant studiematerial svarar han att han är intresserad och skulle använda valda delar om materialet kändes bra och vettigt upplagt.

Respondent 7

Respondent 7 inleder med att svara att han inte kan minnas att ämnena i fråga någonsin tagits upp, förutom möjligen teknik. Instrumentvård har berörts ibland. Vidare svarar han att han inte hunnit fundera på det så mycket på dessa ämnen i sin egen undervisning eftersom han är så pass ny som lärare, men att det är en viktig del och bör finnas med i undervisningen. Han tillägger att han tror att det i mångt och mycket handlar om att medvetandegöra eleverna om vad de gör och hur de gör det, över hur de sitter och rör sig, och hjälpa dem att lära känna sina

instrument. Sedan skriver han att han och många andra lärare säkert skulle ha nytta av ett studiematerial som tar upp dessa två ämnen, och att det i förlängningen även skulle gagna eleverna. Han skulle själv vara intresserad av ett sådant studiematerial eftersom det skulle göra hans jobb enklare och ge honom själv tips.

Respondent 8

Denne respondent menar att han hörde talas om vikten av ergonomi först på folkhögskolan han gick på. Ingen hade kommenterat hans hållning innan. Under hans utbildning togs dessa ämnen nästan inte upp alls. En enda lärare tog upp det, vilket riktades mot att lära ett barn att hålla ett instrument rätt. Förutom detta har det bara varit när det uppstått spontana diskussioner med medstudenter. Han behandlar inte dessa ämnen som en speciell del av sin undervisning, men att det finns med i bakgrundstankarna till det han gör. Han försöker hindra elever från att spela med skadliga ställningar och tekniker, och att han själv försöker göra rätt då barn ofta härmar det man gör snarare än gör som man säger. Vidare svarar han att han tror att det främst är de som vill lära sig utan lärare som skulle ha nytta av ett sådant studiematerial, eftersom det är väldigt individuellt, och att han tror att det bästa är att diskutera ämnena med de som är mer insatta. Själv skulle han på ett sätt skulle vara intresserad. Han skulle slippa göra eget material till elever, och om boken kunde hjälpa elever att bli motiverade att tänka på dessa saker så skulle det vara bra. Han anser sig dock inte själv behöva mer kunskap.

Respondent 9

Respondenten svarar han att fick mycket undervisning i ergonomi 1984 av sin dåvarande lärare som var professor i klassisk gitarr, som hade detta som specialområde. Instrumentvård fanns inte alls. När det gäller elgitarr behandlades ämnena inte alls och han har lärt sig detta själv. Ämnena i fråga finns med i hans undervisning, han brukar lägga en timme per student på instrumentvård och att ergonomi behandlas efter behov, enligt honom själv. Han tror att många grupper av elever och lärare på olika nivåer skulle ha nytta av ett studiematerial som behandlade dessa ämnen, och att han själv skulle vara intresserad då det bör finnas med tidigt i utbildningen. Instrumentvård bör alla gitarrister kunna, och det vore bra med litteratur i ämnet.

Respondent 10

På frågorna om hur dessa två ämnen behandlats under hans skoltid och utbildning svarar han kort och gott "Inte alls". I hans egen undervisning finns inget upplägg utan att det sker när eleven frågar eller när något behöver åtgärdas. På fråga om vilka som skulle ha nytta av ett studiematerial som behandlade dessa två ämnen svarar han "Vet ej", och tillägger att utrustning och sound är ämnen stora nog att göra egna böcker om. Sådana böcker skulle han vara intresserad av.

3.6 Sammanfattning av frågorna

Fråga 1

Här kan vi se att respondenterna svarar tämligen lika. Överlag verkar det inte funnits mycket till undervisnings i dessa ämnen. Vissa respondenter, nummer två, tre, och nio, lämnar svar som antyder att detta var något förbehållet klassisk gitarr. Alla har inte själva varit elever, då denna möjlighet inte alltid fanns förr i tiden. Några respondenter lämnar svar som inte alltid säger rakt ut att de aldrig var elever före folkhögskolan, men visar det tydligt ändå. Dessa är nummer fyra, fem, sex, och nio. Detta skulle också kunna innebära att deras svar är aningen missvisande då det är möjligt att de missförstått frågan. Fem respondenter svarar dock att de inte anser att ämnena behandlades nämnvärt, även om vissa skriver att instrumentvård nämnts vid enstaka tillfällen. Dessa respondenter är nummer ett, två, sju, åtta, och tio.

Fråga 2

Respondenterna ett, två, fyra, fem, sju, nio, och tio svarade alla att ämnena inte behandlades nämnvärt. Respondent nummer sju inflikar dock att instrumentvård berörts ibland. Respondent nummer tre svarar att en ergonomikurs ingick i utbildningen, men att det fanns väldigt lite av det i instrumentalundervisningen. Respondent nummer sex uppger att hans elgitarrlärare behandlade ämnet genom att prata om sittställningar och sådant. Respondent nummer åtta svarade att det knappt behandlats alls, men att en lärare i en kurs lärde ut hur man visade barn hur man höll i ett instrument på rätt sätt.

Frågorna 3 och 4

Eftersom så många av respondenterna besvarade denna fråga och följdfrågan, fråga nummer fyra gemensamt, så väljer jag att sammanfatta dessa frågor tillsammans. Respondenterna ett, två, tre, fyra, fem, sex, åtta, nio, och tio ger alla svar som påminner om varandra. I grova drag gick dessa svar ut på att de har med dessa ämnen som en integrerad del av undervisningen och hjälper eleven med instrumentvård. Även om inte alla de andra svaren är identiska på något sätt så finns flera gemensamma nämnare. Den som avviker är respondent nummer sju som anger att han inte reflekterat över detta ännu, men anser att det är viktigt och bör vara med i undervisningen.

Fråga 5

Respondenterna ett, två, tre, fyra, fem, sju, och nio svarade likartat, och menade att lärare och elever på olika nivåer skulle ha nytta av ett sådant studiematerial, och det nämndes även att gitarrintresserade personer i allmänhet skulle kunna ha det. Avvikarna var nummer sex, åtta, och tio. Nummer sex menar att det ofta finns information i böcker, men i mindre doser, och hänvisar till ett exempel om gitarrsound. Respondent nummer åtta tror att ett sådant studiematerial främst skulle gagna de som vill lära sig utan lärare, då han tror att man lär sig bäst av att prata med kunniga människor. Nummer tio svarar kort och gott "Vet ej" och saknar förmodligen uppfattning i frågan.

Fråga 6

Alla respondenter utom nummer tio svarade ja på frågan, även om vissa hade reservationer. Ett par ansåg att materialet skulle behöva vara heltäckande, en annan såg det som ett bra hjälpmedel i undervisningen även om han själv inte tror sig behöva kunskapen, medans en annan skulle använda valda delar. Undantaget är respondent nummer tio som anger att han främst skulle vara intresserad av böcker som behandlar utrustning och sound.

3.7 Instrumentvård på internet, svenskt utbud

Jag beslutade mig för att ge mig ut på internet, eftersom det i dessa tider utvecklats till ett centrum för den vetgirige. Ett vanligt problem när man söker information på internet är att vaska fram det bästa och det mest relevanta, snarare än att hitta information i största allmänhet. Jag valde att söka på både svenska och engelska för att dels studera det utländska utbudet av information, och dels det svenska. Valet av engelska kändes naturligt då många utländska sidor använder sig av det språket, inte bara sidor från engelskspråkiga länder, utan från en stor mängd länder som vill sprida information till läsare över hela världen.

När jag sökte på "Instrumentvård elgitarr" på www.google.se fick jag 34 stycken svar. Dessa innehöll mestadels annonser för musikaffärer och instrumentreparatörer som utför instrumentvård av elgitarrer. Jag fick söka betydligt mer detaljerat, och använda sökord som till exempel "intonation elgitarr" och "halsjustering elgitarr" för att få fram resultat som började närma sig det kunskapsområde jag letade efter. Efter att ha gått igenom utbudet utkristalliserade sig tre stycken forum. Dessa var: www.diskantforum.se, www.ljudbojen.se, samt www.gitarrforum.com, hämtade 070509. Till sin uppbyggnad liknar dessa forum varandra väldigt mycket. Här diskuterar musiker på alla nivåer det mesta som har med gitarrer och elgitarrer att göra. Man kan här hitta en hel del bra tips, och det är enkelt att bli medlem och ställa frågor. Min bedömning är att medlemmarna är mycket villiga att dela med sig av information till alla som vill veta, och olika metoder och tips diskuteras flitigt. Ett exempel på diskussionsämne är hur man strängar en gitarr på bästa sätt. I mitt avsnitt *Kunskap om instrumentvård* tar jag upp just detta. På forumen diskuteras ofta mer ingående hur man går till väga, och yngre gitarrister frågar äldre om hur de gör. De äldre och mer erfarna gitarristerna delar ofta gärna med sig av sin kunskap, och passar på att diskutera med varandra vilken metod som är bäst. Så kan en vanlig diskussionstråd se ut på ett internetforum för elgitarr.

Forum som dessa skulle absolut kunna bidra till utvecklandet av ett studiematerial. Det finns dock en fallgrop, precis som på alla öppna forum kan vem som helst skriva vad som helst, vilket innebär att man måste syna informationen och få den verifierad på något sätt. Antingen genom att testa själv eller kontakta en fackman. Då bilder är en bristvara krävs en hel del förkunskap, vilket jag dock inte ser som ett problem. Man bör ha förkunskaper i ett ämne man avser skapa ett studiematerial för.

Via www.gitarrforum.com hittade jag sidan www.guitarworks.nu, hämtad 070509. Guitarworks är, enligt presentationen, en "fullservice gitarrverkstad i centrala Umeå". Det innebär att de utför alla typer av reparationer och justeringar, samt modifierar och bygger egna gitarrer. Mannen bakom sidan heter Leif Jakobsson. Han är instrumentbyggare, utbildad vid Summit Guitars i Kanada, och Holmströms

Instrumentverkstad i Umeå. Sidor som dessa finns det gott om på internet, men en sak gjorde att denna sida stack ut, nämligen att Guitarworks ger kurser i instrumentvård av just elgitarr. Den första kursen är en grundkurs på två dagar där man enligt hemsidan lär sig ”att på ett professionellt sätt justera in din gitarr/bas. Slipa band, justera sadel, justera hals och stränghöjd samt intonera”. Just dessa justeringar är det man som elgitarrist behöver i vardagen. Guitarworks erbjuder även en påbyggnadskurs, även den på två dagar, där man lär sig att sätta nya band på en gitarr, vilket jag tolkar som att avse både akustisk och elektrisk gitarr, då detta görs på samma sätt. Hemsidan gör också gällande att det finns fler kurser som varar från en månad och uppåt. Vill man ha mer information om detta så kan man få information via e-post.

Att banda om gitarrer och elgitarrer är en operation som gränsar till instrumentbygge och är ingen justering av instrumentet, då detta innebär att hårdvara, bandstavarna på halsen, byts ut. Då detta är tekniskt svårt, riskabelt (gitarrhalsen kan förstöras vid misstag), och tidsödande är det något gitarrister i allmänhet överlåter till en fackman de få gånger under ens karriär det behövs. Själv skulle jag välja att betala för ett så avancerat ingrepp. För den som ändå är intresserad av hur det går till, och vill lära sig, så finns även denna information på nätet. Ett exempel är www.fagerlund.biz/forum2/index.php?cat=9, hämtad 120509. Här beskrivs hur det går till, och varje steg i processen visas i bild. Jag vill dock återigen understryka att detta är en avancerad operation, och om man vill lära sig detta så rekommenderar jag att man inte utför detta själv första gången, utan kontaktar en fackman och fråga om han vill agera handledare. Eller varför inte gå en kurs hos till exempel Guitarworks?

3.8 Instrumentvård på internet, utländskt utbud

När jag sökte efter utländska resultat så använde jag återigen www.google.se som sökmotor. Denna gång var mina sökord ”electric guitar maintenance”, och jag hittade massor med information direkt. Redan det första svaret var värt att nämna. På <http://mediawebsource.com/guitar/setup.htm>, hämtad 070509, fanns goda råd och tips om hur man underhåller en elgitarrs skick. Vissa av tipsen är på denna sida inte alltför detaljerade dock, men en elgitarrist som känner sitt instrument kan alldeles säkert tillgodogöra sig informationen. Majoriteten av tipsen är dock både detaljerade och enligt min bedömning korrekta. Frånvaron av bilder gör sig dock påmind även här. Det i mitt tycke allra bästa avsnittet på denna sida är det som behandlar konsten att stränga en elgitarr. Här finns en separat text för en mängd olika typer av elgitarrer. I avsnittet *Kunskaper om instrumentvård* tar jag upp olika typer av stall på elgitarrer och dess betydelse för justering av stränghöjd. Modellen av stall har lika stor betydelse för hur man strängar elgitarren, men här reder man ut begreppen på ett bra sätt.

Den sida som gjorde det starkaste intrycket på mig av de jag studerade var www.projectguitar.com, hämtad 070509, även den högt upp på listan över svar från Google. Denna sida är både ett forum och en informationssida där allt är gratis. Medlemmar har även lagt upp artiklar där olika delar av instrumentvård tas upp. I flera av artiklarna finns det bilder, och artiklarna är mycket bra upplagda steg för steg för att det ska vara lätt att förstå. Naturligtvis gäller samma sak som för de svenska forumen, att man måste kontrollera informationen då internet är fritt. Jag vill dock understryka att enligt min mening är informationen på sidan korrekt.

Avsnittet om justering av hals och stränghöjd är utmärkt och med ord och bild förmedlas all information som behövs för att på egen hand kunna justera olika typer av elgitarrer. Detta följs av ett lika utmärkt stycke om hur man intonerar en elgitarr. Här visar man med bilder var intonationsskruvarna sitter på olika typer av stall, och beskriver steg för steg hur intonationen utförs. Även justering av mikrofonhöjd tas upp på ett utmärkt sätt. I mitt avsnitt *Kunskap om instrumentvård* har jag tagit upp dessa delämnena, i synnerhet stränghöjd och intonation, som viktiga delar av att justera en elgitarr, och denna hemsida behandlar dessa på ett föredömligt sätt. Här tas även mindre delämnena upp som jag inte nämnt, till exempel hur man justerar olika typer av svajarmar, byter ut fjädrar i svajstall, rengör elgitarr, polerar band, etc. Samtliga avsnitt är enkla att följa och innehåller relevant information. Jag skulle vilja påstå att denna sida i sig innehåller tillräckligt med information för att utgöra grunden till ett eventuellt studiematerial.

Mängder av liknande sidor finns av skiftande kvalitet. Om man själv söker information utan större förkunskaper så bör man jämföra sidor för att hitta guldkornen, och tänka sig för en extra gång innan man tar information för absolut sanning. Det är dock viktigt att nämna att jag faktiskt inte hittade någon sida som innehöll direkta felaktigheter, vilket ger högt betyg till internetanvändare som vill sprida sina kunskaper om instrumentvård. Jag väljer att inte ta upp fler exempel just eftersom sidorna jag studerat överlag är så lika varandra. De två nämnda hemsidorna utgör bra representanter för det utländska utbudet på internet.

4. Analyser och slutsatser

4.1 Analys och slutsats av Litteraturstudie 1

Eftersom böckerna jag studerat är böcker som används i undervisning idag av olika gitarrlärare så bör man kunna anta att om ämnena instrumentvård och ergonomi varit väl representerade inom elgitarrlitteraturen så borde det funnits betydligt mer att läsa om detta i de böcker jag studerat. Utifrån denna studie drar jag slutsatsen att nämnda ämnen är väldigt eftersatta, och att det finns en stor brist på dessa inom befintlig elgitarrlitteratur. Jag har väldigt svårt att hitta något som skulle motsäga denna slutsats då resultatet är väldigt tydligt.

4.2 Analys och slutsats av enkätundersökning

När man tittar på resultatet kan man se att ju längre bak i tiden man går så desto mindre har dessa ämnen behandlats i respondenternas egen utbildning. De som varit med riktigt länge och examinerades under åttiotalet hade i ungdomsåren inte samma möjligheter till undervisning i elgitarr som ungdomar har idag, vilket även en av respondenterna nämnde. Den akademiska traditionen inom elgitarr var då i sin linda, och som en av respondenterna skrev så fanns då inga riktiga gitarrlärare. Detta antyds även av andra respondenter som nämner att deras lärare på universitetet varit av klassisk skolning. Så långt låter allt som man kan förvänta sig. Det som slår en sedan är att det tydligen överlag inte blivit särskilt mycket bättre, och det lysande undantaget utgörs av respondent nummer sex, som examinerades 1987! Han angav att detta behandlades såväl på folkhögskolan, i pedagogikundervisningen, och i huvudinstrumentundervisningen! Man kan även se att ergonomi varit något mer eftersatt än instrumentvård. Framför allt verkar det som att den ergonomiundervisning som trots allt mötts av respondenterna under åren långt ifrån alla gånger är instrumentspecifik. Detta var en av de saker jag ville ta reda på genom denna enkät, och vi kan konstatera att det fortfarande finns brister inom dessa områden.

Mer glädjande är att se att samtliga respondenter tar dessa ämnen på allvar och har med det som en naturlig del av sin egen undervisning, förutom respondent nummer sju, som dock betonar att han anser ämnena vara viktiga. Detta tyder på att gitarrlärare överlag är intresserade av dessa ämnen, och vill föra detta vidare till sina elever. Utifrån detta kan man också utgå ifrån att det finns en hel del kunskap att hämta inom yrkeskåren. Detta baserar jag på att respondenterna i så stor utsträckning nämner att de lär ut dessa ämnen. Jag har svårt att tro att respondenterna skulle göra det om de inte hade kunskaperna. De flesta gitarrlärare är ju eller har varit verksamma elgitarrister under en längre period, och då brukar musicerandets natur ställa en i situationer där kunskapen blir nödvändig. Det var ju så jag själv lärde mig, och jag tror knappast att jag är ett undantag. Alla har varit unga, nyfikna, och de flesta har även haft ont om pengar vid ett eller annat tillfälle.

När det gäller intresset av den typen av studiematerial som enkäten avser så verkar det bland mina respondenter vara stort. En stor majoritet angav att de flesta som sysslar med elgitarrspel skulle ha nytta av ett material som behandlar dessa ämnen. En respondent menar dock att det främst skulle gagna självstudier, vilket också naturligtvis är ett fullgott användningsområde. En annan respondent menar att det finns i små doser i olika böcker, men exemplet han anger om gitarrsound antyder att han kanske missat poängen med frågan. Det antagandet stöds av att han på nästa fråga

svarar att han själv skulle använda delar av materialet om det höll god kvalitet. Det som glädjer mig mest är att alla respondenter utom en svarar att de skulle vara personligen intresserade av materialet i någon mån, förutsatt att det är heltäckande, vettigt upplagt, och håller hög kvalitet. Resultatet pekar emot att det finns ett faktiskt behov att detta studiematerial, på grund av att ämnena är och anses vara viktiga, och dess frånvaro inom befintlig elgitarrlitteratur.

4.3 Analys och slutsats av Instrumentvård på internet

Slutsatsen jag drar av detta är att internet innehåller den för studiematerialet nödvändiga informationen man behöver, om man har tillräckliga förkunskaper för att bedöma vad som är bra och vad som är mindre bra. Kombinerar man intervjuer med erfarna elgitarrister och elgitarrlärare med sökande av information på internet så har man enligt min mening allt som behövs i informationsväg. Skulle man som författare av detta studiematerial dessutom gå till exempel en tvådagarskurs hos Guitarworks i Umeå eller liknande så är man helt i mål. Vid en första sökning hittade jag inget likvärdigt alternativ till Guitarworks, men jag kan tänka mig att det finns liknande kurser och utbildningar att tillgå även i andra delar av landet. Jag tror fortfarande att en erfaren elgitarrist och lärare med goda förkunskaper skulle kunna hitta fullgod information inom lärarkåren, bland arbetande elgitarrister, och på internet, även om det naturligtvis är en fördel att gå en kurs hos en professionell elgitarrreparatör.

4.4 Analys och slutsats av litteraturstudie 2

Stojan Kaladevs perspektiv i *Ergonomi i musikutbildningen* (2000) är enligt min mening i första hand baserat på kognitiv ergonomi. I mitt arbete har jag i första hand intagit ett kraftergonomiskt perspektiv. I det inledande kapitlet *Bakgrund och teoretiskt perspektiv* definieras först begreppet ergonomi på sidan 1: "Ergonomi kan definieras som vetenskapen om (mänskliga) verk eller verksamheter, med huvudsaklig anslutning till biologi/fysiologi och psykologi men även till andra, framför allt tekniska vetenskapliga discipliner." Sedan förklaras de olika inriktningarna inom ergonomi, och där skriver författaren bland annat: "Kognitiv ergonomi (även informationsergonomi) avser den mentala delen av samspelet mellan människa och redskap/maskin." (s. 1-2) *Kraftergonomi* beskrivs på sidan 2: "En annan förgrening utgörs av Kraftergonomin som behandlar kroppsliga belastningar, arbetsställningar, arbetsrörelser. Man tar bl. a. hänsyn till hur människan använder sina krafter och hur yttre krafter inverkar på kroppen (biomekanik) samt till människokroppens mått (antropometri)."

Av denna anledning ser jag inte att boken kan hjälpa mig vidare med de rent konkreta aspekterna av ergonomi för elgitarr. Boken innehåller även väldigt få exempel på situationer med ergonomiska problem. Däremot tycker jag mig finna stöd för många av mina tankar. Stojan Kaladjevs undersökning visar att det finns ett behov av tidigt insatta åtgärder för att undvika instrumentrelaterade fysiska problem senare i livet, vilket är en av mina utgångspunkter för detta arbete. På sidan 283 skriver han: "De empiriska studierna påvisar en mängd faktorer av fysisk, fysiologisk, psykologisk och social karaktär som samverkar i början av de musikaliska/instrumentala färdigheternas utveckling. Dessa resultat, i förbindelse med de tankar som jag har utvecklat beträffande samverkande faktorer vid förekomst av yrkesrelaterade skador/besvär (Kapitel 1), pekar på ett behov av tidigt insatta förebyggande åtgärder i musikundervisning och musikutbildning." Likväl som för andra instrument finns

behovet för elgitarr, vilket ytterligare understryker att det behövs ett studiematerial som tar upp ämnet.

Kaladjev tar upp den sociokulturella konstruktionen, ett begrepp från Vygotskijs teorier. Även här hittar jag tankar som kan komma till användning vid ett eventuellt sammanställande av ett studiemedel, att man bör ta hänsyn till vilka som kan tänkas använda sig av det. På sidan 90 skriver han: ”Verksamhetens mål och motiv är förenade med förhållningssättet till musik och musikutövande och formas inom faktiska och historiskt förankrade sociokulturella förhållanden (individuell och strukturell nivå).” Detta är en viktig faktor att ta hänsyn till, då läsaren av det eventuella studiematerialet för elgitarr måste kunna relatera till innehållet för att få maximal användning av det. ”Instrumentala studier bör gå hand i hand med individens hela musikaliska utveckling och andra komponenter i hans eller hennes personliga utveckling.” (s. 283) Detta citat understryker ytterligare det som tidigare sagts om det sociokulturella perspektivet. Man kan inte se detta som ett isolerat ämne.

Han beskriver även på sidan 367 att det bör finnas en skillnad i ämnets karaktär mellan grundskola/gymnasium och högskole- och musikleärodbildningen: ”I grundskolan och gymnasiet utformas ämnet främst i samverkan med musikämnet. I arbete med barn är det musikergonomiska ämnet främst av praktiskt karaktär, en integrerad del av musikundervisningen. Här gäller det inte minst att identifiera det individuella utvecklingsstadiet och den närmaste utvecklingszonen.” Den närmaste utvecklingszonen kan härledas till det tidigare nämnda sociokulturella perspektivet. Det som direkt slår mig är att man som författare bör försöka sätta sig in i så många olika målgrupper som möjligt, och strukturera upplägget så att det ska kunna komma såväl nybörjaren som den avancerade utövaren till nytta.

”Vid utformningen av ett ergonomiskt ämne skall man ge goda förutsättningar för en bred tillämpning av praktisk erfarenhet och teoretisk kunskap. Denna bas ger läraren en ytterligare möjlighet, förutom hans egen flexibilitet och vilja, att laborera med och använda sig av det som bedöms mest lämpligt för undervisningen.” (s. 335) Detta citat är ett bra uttryck för utformandet av ett musikergonomiskt undervisningsmaterial för elgitarr bör utföras av en rutinerad elgitarrist och tillika utbildad och erfaren pedagog. Det teoretiska och det praktiska går hand i hand och utgör essensen av vad som krävs för ett bra innehåll och upplägg. Kaladjevs punkter där han sammanfattar vad man bör ta hänsyn till vid utformningen av ett musikergonomiskt ämne är enligt min mening i allra högsta grad relevanta för utformningen av ett musikergonomiskt studiematerial för elgitarr. Detta för att det är just ett musikergonomiskt ämne, ett tämligen specialiserat sådant. Dessa punkter sammanfattas på sidan 369, vilket jag valt att citera i sin helhet för att ge en så bra bild som möjligt av författarens slutsatser: ”Vid utformningen av ett musikergonomiskt ämne bör man sammanfattningsvis ta hänsyn till bl. a. följande förutsättningar:

Ämnets karaktär, innehåll och konstruktion:

- Det ergonomiska ämnets tvärvetenskapliga karaktär
- Precisering av ergonomiskt innehåll och ergonomiska mål
- Det ergonomiska ämnet som en sociokulturell konstruktion, anpassad till användarna

Musikundervisning:

- Sambandet mellan det musikergonomiska ämnet och musikstudiernas motiv, mål, innehåll, och utformning
- Den månsidiga stimulans som musikaktiviteterna erbjuder
- Musikaktiviteterna som en del av individens hela personlighetsutveckling och inom ett livslångt tidsperspektiv

Hälsoaspekt:

- Förebyggande av statisk belastning vid praktiskt musicerande
- Hälsoarbete ur ett helhetsperspektiv i skola och lärarutbildning

Musikpedagogik:

- Övergripande pedagogisk analys:
- Kritisk granskning av musikverksamheten som helhet: yrkesverksamhet, studieverksamhet, etc. utifrån ett historiskt perspektiv

Integrering:

- Ämnesintegrering – ergonomiskt ämne, musikämne och övriga ämnen i grundskola/ gymnasium.
- Ämnesintegrering inom musikleärodbildningen
- Integrering av ergonomisk teoretisk kunskap och praktisk erfarenhet.”

Således har jag kommit fram till att en framtida författare till ett musikergonomiskt studiematerial för elgitarr bör läsa denna bok då den innehåller många bra riktlinjer för musikergonomi som ämne.

5. Slutdiskussion

Vad kan man då säga om allt detta? Till att börja med tycker jag nog att resultatet talar för sig självt. Att behovet finns råder det ingen tvekan om. Enkäten och de båda litteraturstudierna pekar tydligt på det. Ämnenas frånvaro i den befintliga elgitarrlitteraturen är tydlig, enkätundersökningen påvisade en brist på dessa ämnen både i musikundervisning och lärarutbildning, och jag anser mig också ha stöd av Robert Schenck och Stojan Kaladjev. Intresset från lärare är tydligt, vilket både min enkätundersökning och reaktioner jag fått från omgivningen visar. Åtskilliga gånger har medstudenter och lärare visat nyfikenhet över mitt arbete och berömt mig för att jag tagit upp det hela, då det enligt många elgitarrister och lärare är något som verkligen saknas. Det intressanta dyker upp i och med frågan om vad som krävs för att sammanställa detta studiematerial. Därför har jag valt att koncentrera större delen av denna slutdiskussion kring min bild av vad som bör göras för att samla tillräckligt med kunskap och information, vad som krävs av författaren, och hur upplägget bör se ut.

5.1 Insamling av fakta

Fakta kan man hitta genom att djupintervjua elgitarrlärare och erfarna musiker, erfarna gitarreparatörer, och eventuellt själv gå en kurs i gitarrjusteringar, vilket mina studier visar. I samma veva skulle man kunna passa på att gå en fortsättningskurs för att lära sig mer och hantera själva hantverket på en ännu högre nivå än den man avser i sitt studiematerial. Det skulle ge mer tyngd åt ens position som författare. Gällande ergonomi skulle jag även gärna se att ett kommande studiematerial innehåller ett grundläggande anatomiskt avsnitt om berörda muskler, sensor, och andra kroppsdelar som är berörda och i riskzonen vid elgitarrspel. Den kunskapen skulle kunna införskaffas genom att studera facklitteratur i ämnet och genom att intervjuva en eller flera sjukgymnaster med erfarenhet av att arbeta med musiker. Enligt min mening bör det räcka, då det inte är meningen att detta avsnitt ska ge djupgående kunskaper i ämnet, utan snarare ge en slags bakgrund för att läsaren ska få en helhetsbild. Om man inte förklarar bakgrunden ordentligt finns annars risken att läsaren inte känner sambandet och därmed inte fullt ut kan relatera till innehållet. I *Ergonomi i musik i musikutbildningen* av Stojan Kaladjev kan man hitta många intressanta vinklar när det gäller den sociokulturella konstruktionen och en mängd saker man bör ta med i beräkningen när man utformar detta studiematerial, och som jag ser det är det en självklarhet att författaren läser denna innan han påbörjar sitt skrivande.

5.2 Författarens roll

Vad krävs då mer av författaren? Jag menar att författaren bör vara en rutinerad gitarrist och pedagog, som själv hållit sina elgitarrer i trim under en lång period, utifrån eget behov skaffat kunskaper inom ergonomi, har förmågan att utvärdera metoder, har god hand med språket, och som kan skapa ett studiematerial med ett bra pedagogiskt upplägg. Har man dessa förkunskaper bör man även ha goda förutsättningar att lyckas i sitt sammanställande av studiematerialet i fråga. Sedan krävs naturligtvis ett stort intresse för ämnena som sådana och för att sprida den kunskap man har och införskaffar under arbetets gång, och att man drivs av en vision där dessa ämnen är självklarheter och integrerade i elgitarrundervisningen, och där elever slipper både fysiska besvär och lägga ut dyra pengar på saker de kan göra själva.

5.3 Upplägg

Mitt förslag till upplägg är att göra det hela i bokform, då det är ett informativt och beprövat koncept. Böcker kräver inte övrig utrustning, som till exempel en DVD-skiva gör, man kan läsa i boken när som helst och var som helst, och det är enkelt att se tillbaka till tidigare avsnitt. DVD-formatet känns överflödigt då detta studiematerial inte skulle behöva ljudexempel. Om man däremot skulle välja att inkludera fler ämnen varav något skulle behöva exemplifieras med hjälp av ljud, till exempel gitarrsound, så skulle en medföljande CD-skiva komma väl till pass. Idag är portabla inspelningsutrustningar väldigt billiga, och har man en dator och en mikrofon av god kvalitet så kan man göra fullgoda ljudexempel på egen hand. Vidare ser jag att man nog förklarar varje moment noga, och motiverar metodvalet. För att läsaren ska se helheten jag talade om innan så räcker det inte att förklara "hur" utan även "varför". Bilder är en förutsättning för att boken ska bli bra. Det är viktigt att läsaren får en rättvisande bild av det som beskrivs, inte minst när det gäller ergonomi, eftersom ett missförstånd i värsta fall skulle kunna leda till värk och skador hos läsare. Ett avsnitt om instrumentvård skulle också gagnas av bilder, då felaktiga justeringar kan vara skadliga för elgitarren. Även här ser jag gärna att man förklarar justeringarna steg för steg i textform, förklarar momentet, och motiverar val av metod. Denna typ av upplägg använder jag mig av själv i mitt arbete som elgitarrlärare, om än bilderna oftast består av olika sorters diagram för gitarr. Min upplevelse är att metoden fungerar bra, och den fungerar även bra när jag själv lär mig saker, på gitarr eller i största allmänhet. Det handlar om att hitta läsarens närmaste utvecklingszon, för att återknyta till min teoretiska del.

5.4 Slutord

Vad kan det då bero på att dessa ämnen är så eftersatta inom elgitarrundervisning? För att anknyta till inledningen så vill jag fortfarande hävda att det till en stor del beror på den unga akademiska traditionen. Därför är det vårt ansvar som elgitarrpedagoger att ta upp dessa ämnen och föra in dem i vår undervisning för att underlätta för nästa generations elgitarrister. Det vore även bra om man på musikhögskolorna införde fristående kurser i instrumentvård och ergonomi, gärna instrumentspecifika, då detta är relevant för en musklärares yrkeskompetens, och även för en musikers. Detta är naturligtvis en ekonomisk fråga för musikhögskolorna, då införandet av sådana kurser skulle kosta pengar, men det är definitivt en diskussion man bör ta upp. Ett sammanställt studiematerial för ergonomi och instrumentvård för elgitarr skulle dock vara ett steg på vägen, då det skulle gynna såväl elgitarrlärarens arbetssituation som hälsan hos nästa generation av elgitarrutövare. Om du som läser detta känner att du har de egenskaperna som krävs, och känner dig manad, så finns det ingen tid att spilla. Gör en insats för elgitarrpedagogikens utveckling och sammanställ studiematerialet!

6. Referenslitteratur

Böcker:

Johansson, KG (1996). *Rockgruppen – Gitarr*. Danderyd: Warner Chappel Music Scandinavia

Kaladjev, Stojan (2000). *Ergonomi i musikutbildningen – kognitiva och ergonomiska aspekter på instrumentalspel*. Stockholm: KMH Förlaget

Schenck, Robert (2000). *Spelrum*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Internet:

<http://mediawebsource.com/guitar/setup.htm>, hämtad 070509

www.fagerlund.biz/forum2/index.php?cat=9, hämtad 120509

www.guitarworks.nu, hämtad 070509

www.projectguitar.com, hämtad 070509

Bilaga 1, Enkät för musiklärare som undervisar i elgitarr

Min formella utbildning är:

Jag studerade i:

Jag examinerades år:

Kön:

OBS! Notera att nedanstående frågor avser undervisning i ämnet Elgitarr!

1. Hur behandlades ämnena instrumentvård och ergonomi när du själv var elev?
2. Hur behandlades dessa ämnen under din utbildning till elgitarrlärare?
3. I din roll som elgitarrlärare, finns dessa ämnen med i din undervisning?
4. Om ja: Hur ser ditt upplägg ut? Om nej: Varför inte?
5. Om det kom ett studiematerial, t ex en bok, som behandlade dessa ämnen (och ett fåtal ämnen till såsom val av utrustning och sound), vilka skulle då kunna ha nytta av detta?
6. Skulle du själv vara intresserad av ett sådant studiematerial, som lärare och musiker? Motivera ditt val.

Förklaringar:

*Med elev menas när du gick på grundskola/kulturskola/gymnasium/folkhögskola, antingen en eller flera av dessa.

*Med instrumentvård menas att utföra enklare justeringar för att hålla sitt instrument i gott skick såsom halsjustering, intonation, etc.

*Med ergonomi menas att ha en naturlig spelställning för att undvika smärta, förslitningar, samt för att underlätta en god teknik.